

УС на БСК призова за ускоряване на процеса по приемане на България в Еврозоната

В рамките на редовното си месечно заседание, проведеното на 28 януари 2016 г., Управителният съвет на Българската стопанска камара изслуша и прие доклад на тема: **„Присъединяването на България към Еврозоната – очаквания, времева рамка, подготовка и необходими реформи“**.

Съгласно приетата от УС позиция, всяко по-нататъшно забавяне на присъединяването на Република България към Еврозоната, независимо от предизвикателствата го условия, действия или бездействие на изпълнителната и законодателна власт, ще влошава достъпа до финансиране, конкурентостта на българските предприятия, макроикономическа стабилност, перспективите за дългосрочен растеж, възможностите за постигане на обрат на пазара на труда и в продължаващата демографска и емиграционна катастрофа.

В тази връзка, УС на БСК подкрепя всички усилия и мерки за ускоряване на подготовката, за незабавно приемане на Национален план за въвеждане на еврото в Република България, за осигуряване на необходимата външнополитическа подкрепа и приема за реалистични и постижими следните целеви дати за влизане на страната ни в:

- Европейския банков съюз - 2017 г.,
- ERM II - от 2017 г.,
- Еврозоната – от 2019 г. (2020 г.).

УС на БСК счита, че в съответствие с чл. 3 и чл. 10, ал. 1 и ал. 5 на ПМС №168/03.07.2015 г., следва да бъде отправено предложение за включване на представители на БСК в състава на експертните работни групи, вкл. "Макроикономически анализи и публични финанси", "Нефинансов сектор", "Защита на потребителите" и "Комуникации" и участие в заседанията на Координационния съвет за подготовка на Република България за членство в Еврозоната.

Съгласно решението на УС на БСК, настоящата позиция следва да бъде представена на членовете на БСК, на органите на изпълнителната и законодателна власт и на медиите, както и да бъде отстоявана в хода на основните дебати за укрепване на административния капацитет, информационно-комуникационните дейности и други подготвителни мерки и основни реформи за членството на България в Еврозоната.

С текста на доклада можете да се запознаете по-долу.

„ПРИСЪЕДИНЯВАНЕТО НА БЪЛГАРИЯ КЪМ ЕВРОЗОНАТА – ОЧАКВАНИЯ, ВРЕМЕВА РАМКА, ПОДГОТОВКА И НЕОБХОДИМИ РЕФОРМИ“

1. Очаквания, предимства, разходи и рискове от присъединяването на Република България към Еврозоната.

Опит на държавите от последната присъединителна вълна

Доскоро България, заедно с трите балтийски страни, прилагали системата на Парижен съвет, бе включвана в т. нар. група BELLS (Bulgaria, Estonia, Lithuania, Latvia) като противоположност на групата PIGS, съставена от четирите свръхзадължнели икономики от периферията на ЕС.

Трите балтийски държави от групата BELLS представляват най-близки аналози на прилаганата от 1997 г. парична и фискална политика в България. Същевременно, високата фискална устойчивост и

кредитбилност на страните от BELLS и предимствата от прилаганата дълги години политика на фиксиран валутен курс бяха постигнати с цената на огромно „вътрешно обезкървяване“ - т. нар. Internal devaluation (по проучвания на ILO и UNCTAD, 2014 г.), на ограничени възможности за реструктуриране на икономиката, подтиснат трудов пазар, демографска и емиграционна криза, вкл. поради забавеното присъединяване към Еврозоната.

Присъединяването към Еврозоната на трите балтийски държави в периода 2011–2015 г. (започнали своята подготовка през 2005 г.) позволи да бъдат преодолен или значително смекчени ефектите от глобалната икономическа криза, от т. нар. „имотен балон“ и влошените политически и икономически връзки с Руската федерация. Беглият анализ показва и други многобройни положителни ефекти, както за икономиките на страни от ЦИЕ от първата вълна на присъединяване към Еврозоната (Словения, Словакия), така и за втората вълна (Естония – 2011 г., Латвия – 2014 г., и Литва – 2015 г.), за които са налице повече сходства с икономическата и демографска ситуация в България.

Продължителното пребиваване в режим „паричен съвет“ е свързано все повече с действието на мащабни негативни ефекти, с нарастваща икономическа и социална цена при действащите външнополитически ангажименти и динамика на икономическите условия и реалности.

В този смисъл, **основният въпрос на присъединяването към Еврозоната може да бъде формулиран по следния начин: Не „дали“ а „кога“, при какви условия и с каква подготовка. Република България следва да ускори радикално подготовката за постигане на заявената отдавнашна цел за бързо присъединяване към Еврозоната?** Всяко по-нататъшно забавяне ще води до нарастващи неизвестности, заплахи и рискове, стесняване на външнополитическата подкрепа, до поредно отлагане или шизофрено симулиране на реформи в ключовите сфери, до влошаване на перспективите за дългосрочен растеж, макроикономическа и фискална стабилност, постигане на обрат на пазара на труда и продължаващата демографска и емиграционна катастрофа.

Основни опасения и рискове

- Нарастващи центробежни сили за „раздробяване“ на ЕС, вкл. т.нар. „Brexit“, неовладяната бежанска и икономическа миграция, неразрешена дългова криза (т. нар. „Grexit“), възход на изолационистки партии, забавени реформи на институциите, механизми и политики в ЕС, и др.
- засилване зависимостта на българската икономика от дългосрочния и краткосрочен цикъл на функциониране на икономиката на Еврозоната, вкл. „уеднаквяване“ на условията (средата) за подем или за нестабилност, рецесии, дългови кризи;
- Ограничаване на националния суверенитет и увеличени възможности на по-големите ДЧ на ЕС в Еврозоната за допълнителен икономически и финансов натиск, зад който могат да стоят влиятелни обособени корпоративни, а не общи интереси на ЕС;
- Съмнения в ефективността на контрола над краткосрочните инфлационни очаквания в началния период на присъединяване;
- Функционирането на обща парична система и обща валута в Еврозоната без обща бюджетна и данъчна политика;
- Рискове, свързани със забавените структурни реформи, неефективна бюджетна политика, оздравяване на банковия сектор, и присъединяване към Шенгенското пространство;
- Преждевременно сближаване на икономическите политики (данъчни и социални системи), за да се избегне моделът "Европа на две скорости";
- Автоматизъм вместо политически (ad hoc) решения за налагане на финансови санкции за несъответствие с основни принципи и изисквания в ЕС (санкции, преустановяване на финансирането от ЕС при неизпълнение на т. нар. предварителни условия, 2017 г. и др.);
- Неуспешни опити от 2007 г. да бъде осигурена външнополитическа подкрепа от ЕК и от държавите-членки на Еврозоната за влизане в ERM II (неофициални неикономически аргументи - високи нива на корупция и организирана престъпност, действащ допълнителен т. нар. „механизъм на сътрудничество и проверка“, неререформирана съдебна система и др.);
- Половинчатите и забавени промени в пенсионната система, здравеопазването и други ключови сфери ще оказват натиск върху фискалната стабилност и поддържането на съответствие с критериите от Маастрихт, отдалечавайки възможността за влизане в Еврозоната и постигане на обрат за догонващ икономически растеж.

Очаквани макроикономически и финансови ефекти:

- Намаляване на транзакционните разходи, на общия системен риск за банковата система, улесняване рефинансирането на банковия сектор, включване на ЕЦБ като „кредитор от последна инстанция“, допълнителни гаранции за банковите депозити, ефективен външен регулаторен натиск и повишаване на доверието върху банковия сектор;
- Намаляване на общото ниво на лихвите - по кредитите, държавния дълг, улесняване на достъпа до финансиране, в частност - на МСП, по-ниски минимални задължителни резерви на банките;
- Нарастване на преките чужди инвестиции и общата инвестиционна активност;
- Засилена конкурентоспособност, улесняване на структурните промени и повишаване на иновативния потенциал на предприятията;
- Подобро възможности за догонващ растеж и подобряване на производителността;
- Намаляване на натиска върху пазара на труда, трудовите възнаграждения и излизане от демографския капан;
- По-нататъшна интеграция в ЕС и относително „еманципиране“ от икономиките на водещите регионални сили;
- Повишаване ролята на българската икономика в региона като свързващо звено между ЕС, Балканите, страните от Черноморския басейн и Близкия изток с потенциал за развитие на успешен регионален модел за стабилност и просперитет;
- Приключване на спекулациите за девалвация, свързани с промени в бюджетната политика, контрола над инфлацията, състоянието на търговските банки, външните капиталови и текущи трансфери.

Обществени нагласи

Проучване на Евробарометър от май 2015 г. в седем държави-членки на ЕС (България, Чехия, Хърватия, Унгария, Полша, Румъния и Швеция) показва, че най-голяма е подкрепата за влизане в Еврозоната в Румъния – 68%, при обратни нагласи в Чехия и Полша, където съответно 70% и 53% от анкетираните не желаят да приемат еврото. В България 75% от анкетираните считат, че страната ни не е подготвена да влезе в Еврозоната, но 55% (увеличение от 4 пункта спрямо 2014 г.) подкрепят влизането в Еврозоната. Значителна част (36%) смятат, че това трябва да бъде отложено към 2019-2020 г., 12% залагат на дата след 2020 г., а според 2% от българите, страната ни никога няма да влезе в Еврозоната. Намалява делът на анкетираните в седемте страни, които смятат че приемането на еврото ще има позитивен ефект върху икономиката на страната им – общо 41%, с 3 процентни пункта по-малко спрямо 2014 г. Съответно – с 3 процентни пункта (до 53%) се повишава броят на анкетираните, които посочват, че еврото ще се отрази негативно на развитието на страната им. Тенденцията у нас е обратна – с 4 процентни пункта (до общо 40%) расте делът на хората, които смятат, че приемането на еврото ще се отрази благоприятно на страната.

По-ново проучване от януари т. г., на "Галъп интернешънъл" сред 14 страни членки - Белгия, Дания, Финландия, Франция, Германия, Гърция, Ирландия, Италия, Холандия, Румъния, Испания, Швеция и Великобритания показва, че **българите подкрепят членството в ЕС**, но не желаят еврото. България е сред най-големите привърженици на ЕС, показва изследването, но 74% от анкетираните българи не искат въвеждането на еврото и предпочитат да запазят националната валута, вероятно заради опасенията от промяна на фиксирания курс на лева.

На въпроса "Ако утре има референдум у нас с въпрос дали нашата страна трябва да остане част от ЕС, как бихте гласували?" 82% от сънародниците ни отговарят с "Да остане в ЕС". Заклети европейци остават и румънците, които ни изпреварват с 85% съгласие, следват Испания със 79% и Ирландия със 78%. Великобритания е единствената държава, в която хората, предпочитащи да излязат от ЕС, са мнозинство – 54%. Скептицизмът спрямо съюза е сравнително висок и в Италия – 42%, Холандия – 41%, Швеция – 40%, и Дания – 39%.

У нас все пак се наблюдава макар и ограничен процес на разочарование от ЕС, като през миналата година най-много е нараснало недоволството в Гърция, Белгия, Великобритания, Холандия и Италия.

Отношението към общата валута е сериозно разклатено, като нагласите в полза на националната валута преобладават във Великобритания (83%), Швеция (80%), Дания (76%), България (74%) и Румъния (56%). Подкрепата за еврото е най-висока във Финландия (62%), Ирландия (60%) и Испания (58%), както и в страните основателки Германия и Франция.

2. Предварителни условия, проблемни сектори и необходими реформи

Влизането в Еврозоната се предшества от поне двегодишен период на мониторинг на стабилността на лева - т. нар. Валутно-обменен механизъм ERM II (Латвия от 2005 до 2014 г.). Следва да бъде поддържано съответствие с т. нар. Маастрихтски критерии (The Maastricht Treaty, 1992), вкл.: среден темп на инфлация по-нисък от 1,5 % спрямо трите страни с най-нисък темп на ръст на ИПЦ (CPI); ниски дългосрочни лихви (доходност по 10.5-годишните ДЦК), които не надхвърлят с повече от 2 процентни пункта доходността в трите страни на ЕС с най-ниски лихвени проценти; стабилен валутен курс с отклонения до 15% при следване на политика на плаващ валутен курс (за България при действащия валутен курс съгласно Договора за присъединяване); бюджетен дефицит, по-нисък от 3% от БВП, освен за кратки периоди и при условия, дефинирани от Маастрихтския договор; държавен дълг, по-нисък от 60 % от БВП при изключение за страни, провеждащи политика на устойчиви финанси и изпълняващи всички останали критерии.

Според последните конвергентни доклади на ЕЦБ и ЕК от 4 юни 2014 г. (предстоящ доклад през юни т.г.), България покрива и четирите числови критерия, видно от приложената справка на МФ за 2014 г.

<i>Държава</i>	<i>Инфлация</i>	<i>Дългосрочен лихвен процент</i>	<i>Бюджетен дефицит</i>	<i>Държавен дълг</i>	<i>Общо изпълнени критерии</i>
<i>Референтна стойност</i>	1,7%	6,2%	3%	60%	
България	-0,8	3,5	1,5	18,9	4/4
Литва	0,6	3,6	2,1	39,4	4/4
Полша	0,6	4,2	4,3	57,0	3/4
Румъния	2,1	5,3	2,3	38,4	3/4
Унгария	1,0	5,8	2,2	79,2	3/4
Хърватия	1,1	4,8	4,9	67,1	3/4
Чехия	0,9	2,2	1,5	46,0	4/4
Швеция	0,3	2,2	1,1	40,6	4/4

Освен съблюдаването на определените технически критерии, от основно значение е осигуряването на външнополитическа подкрепа от страна на държавите-членки на Еврозоната, ЕК и ЕЦБ. Вероятно ще бъдат (или вече са) поставени предварителни условия за отпадане на т. нар. механизъм за сътрудничество и проверка, за присъединяване към Европейския банков съюз и т. нар. Шенгенско пространство, за предприемане на ключови реформи в съдебната система и др.

От съществено значение е бързото разгръщане на отдавна отлагани ключови реформи в съдебната система, здравеопазването, пенсионно-осигурителната система, пазара на труда, бизнес средата и регулациите, ефективно противодействие на престъпността и корупцията, чрез които да бъде подкрепена дългосрочна фискална консолидация и постигането на достатъчно висок, догонващ дългосрочен растеж на икономката и заетостта. Следва да приключи и оценката на качеството на активите и, в частност – одита на банковия портфейл и оценката на обезпеченията на 22 банки под надзора на БНБ, провеждането на бъдещите стрес тестове на банките (юли-август 2016 г.).

3. Времева рамка и необходимост от ускоряване на подготовката

Още през 2007 г. бяха оповестени официални намерения и предприети стъпки за осигуряване на необходимата външно-политическа подкрепа. В края на 2009 г., в условията на забавени ефекти от глобалната икономическа криза, спадаща заетост и БВП, бяха предприети нови, макар и ненавременни и непоследователни подготвителни стъпки, вкл. рязка фискална консолидация за сметка на забавени или намалени плащания по обществени поръчки, по проекти, финансирани с публични средства, дължим данъчен кредит по ДДС, замразяване на социални и други публични разходи, които усилиха ефектите от глобалната рецесия, отключена през септември 2008 г.

Постепенното, макар и забавено икономическо възстановяване, честите политически промени, необходимостта от ускоряване на реформите и разрешаване на многобройните проблеми, улесниха постигането на значителна степен на съгласие между експертната общност по този въпрос.

През ноември 2014 г. социалните партньори приеха обща позиция за ускорена подготовка и внасяне на официално заявление за влизане на Република България в Европейския банков съюз (до 2016 г.), ERM II (от

2016 г.) и Еврозоната (от 2018 г.) при запазване на обменния курс съгласно ангажиментите от Договора за присъединяване на България към ЕС“ (["Обръщение на национално представителните организации на работниците и служителите и на работодателите към 43-то НС и МС"](#)).

[Програмата на МС за стабилно развитие на Република България за периода 2014-2018 г.](#) се ангажира със създаване на институционален механизъм и изготвяне на план за осъществяване на дейностите, необходими за успешното въвеждане на единната валута в България (Приоритет 4.4, цел 8).

През 2015 г., след неколкочратни предшестваци изявления на официални представители на МФ и БНБ, беше прието [ПМС №168 от 03.07.2015 г.](#) за създаване на Координационен съвет за подготовка на Република България за членство в Еврозоната, в сила от 10.07.2015 г. (ДВ. бр.52 от 10.07.2015 г.). Основните функции на Съвета включват: координация на подготовката за членство в Еврозоната, внасяне на предложение в МС на целева дата за приемане на еврото, разработване на проект на Национален план за въвеждане на еврото за приемане от МС, координация на работата на създадените седем експертни работни групи и други мерки.

Изложеното дотук обосновава **необходимост от по-скорошно приемане на целева дата за приемане на еврото**. Като подходящ краен срок може да бъде посочен краят на м. юли 2015 г. Към този момент се очаква да приключат т. нар. стрес тестове на търговските банки, да бъде изяснен статутът на Великобритания в ЕС и евентуално съгласувани и приложени общи решения спрямо миграционната криза в ЕС. Забавянето на това решение ще генерира допълнителни рискове за необходимата външнополитическа подкрепа, което ще доведе до отслабващ външен и вътрешен натиск върху изпълнителната и законодателна власти за предприемане на ключовите реформи, влошаване на перспективите за дългосрочен растеж, постигане на обрат на пазара на труда и продължаващата демографска и емиграционна катастрофа.